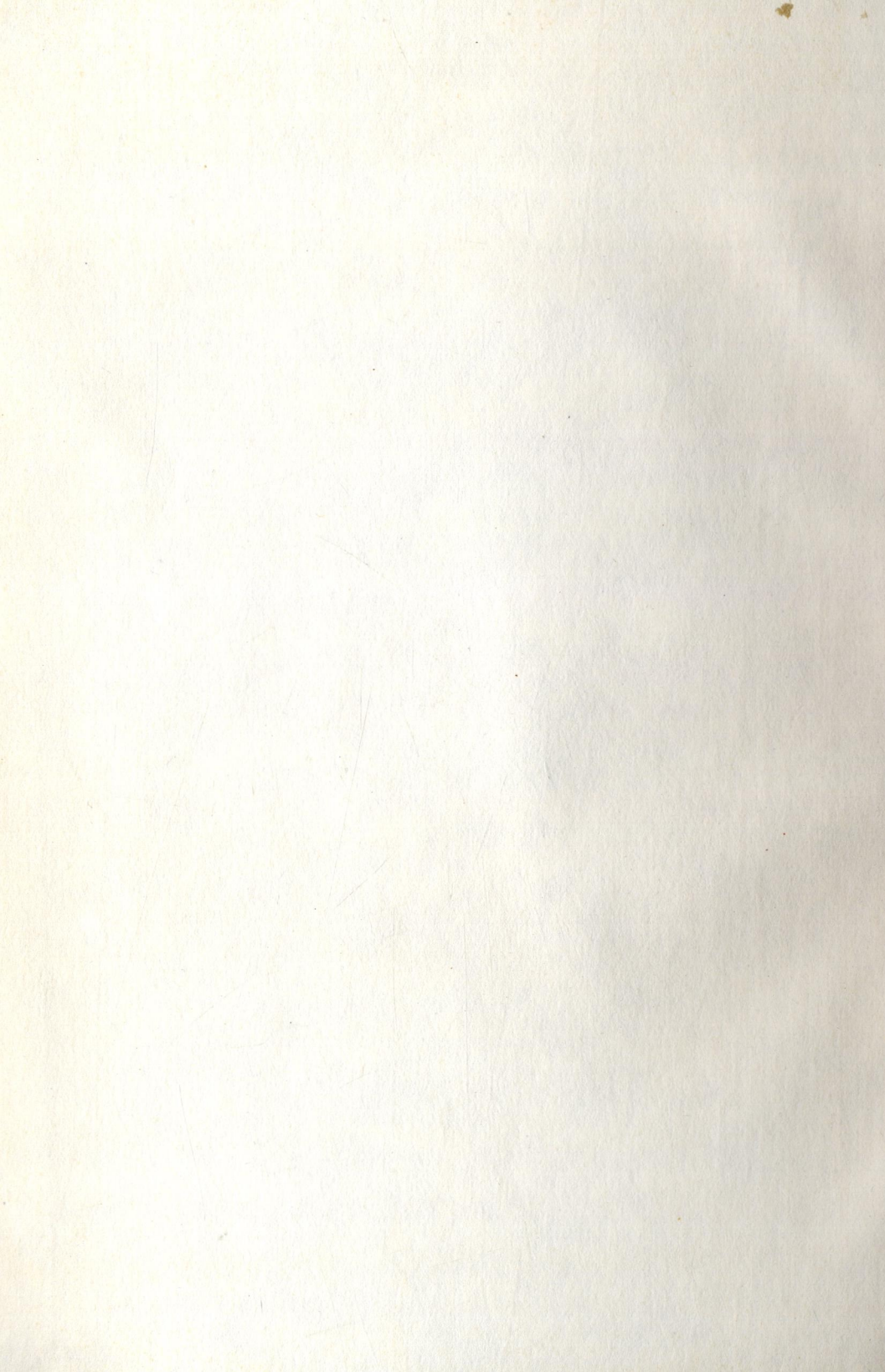

194 10 06 39/10/18 01

ПОЛІТИЧНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНО-ДЕМОКРАТИЧНОГО
ОБ'ЄДНАННЯ

ОЛ. ЧЕРКАВСЬКИЙ:

Українське Національно- Демократичне Об'єднання, його програма і тактика.

ВАСИЛЬ МУДРИЙ:

Наше відношення до Радянської України.

(Відбитка з „Українського Національного Календаря“).

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ПЕРЕМИШЛЬ
НАКЛАДОМ М. СТРУТИНСЬКОГО
З ПЕЧАТНІ КНОЛЄРА І СИНА В ПЕРЕМИШЛІ, РИНОК 2.
1927.

969(282)

АЛЕКСАНДР АЛЕКСАНДРОВИЧ
ОБЩЕСТВЕННЫЙ РАБОТНИК
В 1917 г. вступил в ряды
Союза рабочих

Содержание

Указание о вступлении
в Союз рабочих
вместе с

Содержание

одновременно
в Союз рабочих

—

Содержание

Львівська державна
бібліотека
№ 5454

Українське Національно-Демократичне Об'єднання, його програма і тактика.

І. ПРОГРАМА.

Завданням українського народу, так само як завданням кожного іншого народу, кожної живої істоти і суспільної організації, є: жити і розвиватися, жити тепер і продовжувати свій рід, своє існування і будучність. Щоби міг жити, мусить задоволювати свої потреби теперішні і забезпечити задоволення своїх потреб в будучності. А ці потреби є двоякі: господарські (матеріальні) і душевні. Кожний чоловік потребує не тільки хліба і води, а й задоволення вимог своєї душі. Так маєє справа не тільки з окремою людською одиницею, а й зі збірною одиницею, якою є нарід. Кожна така збірна одиниця має почуття своєї національної відрубності, цілоти, особовости, словом — має свою національну душу.

Первісна родина, рід і племя задоволювали не тільки свої господарські потреби, але і потреби, що впливали зі спільности крові і походження. Родина, рід і племя боролися завзято за своє існування і боролися не тільки свого хліба та господарки, але також тої цінности, яку одідили від своїх предків: свою расу, свою окремішність. Спомини спільного минулого це почуття окремішности що раз більше скріплювали. І вони плекали її, боролися від ворогів, передавали нащадкам. Від праісторичних часів пливе у наших жилах ця сама кров, говоримо одною мовою. На протязі довгих століть переживали спільно хвилини щастя і нещастя. Як сильне є наше почуття національної спільности, свідчать наші думи і історичні пісні, що вичерпують своїм змістом цілу історію України.

Кожний народ має такі питомі собі цінности і кожний плекає їх і розвиває.

Не можна жити повним життям, як нема свободи. Наш колишній кріпак не жив, а животів. Велика є різниця між птахом в клітці, а на свободі. Цей в клітці і сумний і слабкий і коротше живє. Народ, що хоче жити, мусить бути свободний. А народ, що хоче бути свободний, мусить бути сильний.

Сильний є народ, що розуміє свої завдання і здійснює їх спільними силами. Наука про людську суспільність учить нас, що людство здійснює своє призначення дорогою солідарної співпраці. Народ, що хоче мати силу, мусить творити її так, як творить її людське суспільство: єдністю і солідарністю всіх членів народу. „В єдности сила“ — каже стара пословиця. Німці, Французи, Англіїці — найсильніші народи світа, а сильні вони тому, бо є солідарні в здійснюванню своїх національних цілей. Поляки і Чехи солідарно боролися за свою національну державу і її здобули. А у нас один бореться за незалежну Україну, другий за комуністичну, третій за соціалістично-радикальну. А з цього виходить таке, що ми дальше слабі і тому дальше в неволі.

Коли ми хочемо бути повним господарями на рідній землі, мусимо підпорядкувати інтересам нації як цілоти всі наші інтереси особисті, групові, станові, верстові.

Українське Національно-Демократичне Об'єднання як політична партія, що своїм завданням поклада вибороти державну незалежність українського народу на всіх наших землях є партією національної єдности, національної солідарности, бо знає, що тільки єдність дає силу. Тому у вступі до програми У. Н. Д. О.

ухваленої 19 листопада 1923 р. читаємо:

„Українське Національно-Демократичне Об'єднання гуртує в своїх рядах всі верстви українського народу. Як національна партія підпорядковує воно інтересам нації інтереси поодиноких верств, станів й окремих земель“.

Народ в суспільною організацією, що своїм завданням поклала задоволення всіх природних потреб своїх членів: господарських і душевних. Первісна держава була такою організацією. Держава ця задоволювала і господарські і душевні потреби своїх громадян. Там, в первісній державі оба поняття „держави“ і „народ“ покривалися. Ще й тепер у Франції слово „французька нація“ значить те саме що „французька держава“. Але часи змінялися. Первісні національні держави провадили війни, вигравали їх і програвали, а наслідок був такий, що одні народи осталися свободними, а інші втратили державну самостійність, стали поневоленими. Держави стратили свій чистий національний характер, зробилися мішаними, ріжнонаціональними, в котрих тільки один народ мав змогу всестороннього розвитку, один тільки був господарем, а прочі стали його наймитами, невольниками.

І сучасні держави діляться на сутонаціональні і мішані — так само й народи в сьогодні „державні“ і „недержавні“, поневолені.

Ріжнонаціональні держави задоволюють вповні тільки потреби народу пануючого, державного, а поневолені народи мусять тяжко боротися за свої права. І так — наприклад — в Польщі маємо по наших громадах польські школи, а народ хоче мати свої; хочемо, щоб дітвору виховувати на українських громадян, а виховують її на громадян польських; хочемо самі правити своїми справами, а тут орудують нашими справами Поляки. Тому кожний народ змагає до повної свободи, а таку може найти лише в своїй власній хаті, у власній державі.

Соціалісти (комуністи, Сель-Роб, радикали) переконують нас, що народи знайдуть свободу аж тоді, як сучасний лад зміниться на соціалістичний, де всі народи заживуть в свободі як рівні з рівними, в одній, світовій, соціалістичній сім'ї народів. На це треба замітити, що хочби навіть така всесвітня держава повстала, то нема ніяких даних, що народи світа найдуть там пригожий ґрунт для свого всестороннього розвитку. Зате маємо докази противні. Бачимо, що в Союзі Радянських Соціалістичних Республік ні один з народів, що живуть в ньому, навіть упривілейовані Жиди не в з цих соціалістичних порядків вдоволені.

На однім подвір'ю тільки один може бути господар, бо де багато хазяйок, там хата незаметена.

В сучаснім суспільнім порядку є тільки одна можлива форма суспільної організації, котра може заспокоїти всебічно потреби народу. Формою цією є незалежна держава, бо тільки у незалежній державі може народ керувати своїми справами після своєї, від нікого незалежної волі — може здійснити всі свої плани.

Тому в програмі У.Н.Д.О. в політичній частині програми в першій уступі сказано:

„Політичною метою Українського Національно-Демократичного Об'єднання є здобуття Соборної і Незалежної Демократичної Української Держави і тому партія обстоює політичне самоозначення українського народу на всіх його етнографічних землях“.

Отсі два уступи з програми У.Н.Д.О. моглиби вже вчерпати цілу визвольну програму нашого народу під теперішню пору. Бо що може бути більшим бажанням Українця, як жити у власній соборній, незалежній, демократичній державі, в якій вся влада булаби в руках Українців?

Але на цьому не вичерпується програма У.Н.Д.О. — Як партія цілого українського народу, начеркнуло У.Н.Д.О. у своїй програмі не тільки dokonчену мету своїх змагань, але

також означило свої домагання на всіх ділянках національного і суспільного життя. В тій цілі ділиться програма У.Н.Д.О. на три часті: 1) на домагання в політичних, 2) економічних і суспільних — і 3) культурних справах.

У всіх цих справах виходить У.Н.Д.О. з одного становища — зі становища забезпечення життя, сили і свободного розвитку нації.

Знаємо, що всі суспільні організації опирають свою силу і розвиток на єдності і співпраці.

У.Н.Д.О., бажаючи вибороти волю нашому народови, обстоює думку, що наш народ щойно тоді досягне свою ціль, як буде стреміти до неї в єдності і солідарності; наш народ щойно тоді буде сильний, коли всі Українці в цій силі народу побачать і забезпечення сили, добра і розвитку одиниці. В тій цілі ставить У.Н.Д.О. свободу і добро одиниці на належнім місці. Добро одиниці є для У.Н.Д.О. — основою внутрішньої організації народу, без огляду на це, чи організацію і працю партійну провадитиме у незалежній українській державі, чи тепер під чужою владою. Дяжаво вже в першій уступі політичної програми говориться про „демократичну“ державу. Демократичний устрій це такий устрій, де вся влада походить від народу, де всі горожани є собі рівні, де для всіх є рівні права і рівні обовязки. Демократія виключає привілеї. Все полагоджується згідно з волею загалу. В демократичних державах править державою увесь народ за посередництвом парламенту, вибраного всіми повнолітніми горожанами без ріжниць пола, в загальнім, рівнім, безпосереднім, тайнім і пропорціональнім голосуванню. В демократичній державі одиниця користується повною свободою, може жити, де хоче, їздити, куди хоче, може вільно висловлювати свої думки словом і друком, уряджувати збори і закладати товариства, професійні спілки, може страйкувати, боронити своїх інтересів сама і організовано з дру-

гими. Не вільно нікого без доручення суду вязнити, находити і переводити домашні ревізії, забирати без закону приватну власність, читати і ревідувати запечатані листи. Судді є в демократичних державах незалежні, а засуди умовні.

Всі висше вичислені постанови, що забезпечують права і свободний розвиток одиниці, містяться в третім і четвертім уступі політичної часті програми У.Н.Д.О.

Вичислені висше справи відносяться до становища одиниці в публичнім життю, становлять т. зв. забезпечення прав (свободи) громадянина. Але на цьому не кінчається опіка народу над одиницею. У.Н.Д.О. також не забуває про інші сторінки життя чоловіка. Згідно з засадами демократії дбає про це, щоби одиниця не була визискувана, мала на чім працювати, не гинула з голоду, мала опіку на час нездібности до праці. В демократичній державі мусить бути забезпечене для чоловіка існування і освіта. Щоби народ був здоровий, мусять бути здорові одиниці. Тому читаємо в другій часті програми (Економічні і суспільні справи) при кінці другої точки, що У.Н.Д.О. бореться

„за законодавну охорону робітників перед визиском“ а дальше в точці п'ятій,

„Українське Національно-Демократичне Обеднання бореться за законодавну охорону рільних, промислових і умових робітників, за забезпечення недільного відпочинку, за восьмигодинний день праці по фабриках і промислових підприємствах, за примусове забезпечення усіх робітників і робітниць на випадок недуги, немочі й старости, за обезпечення вдів і сиріт по них, за забезпечення робітниць на час материнства, за заборону праці малолітніх, за охорону праці молоді й жінок“.

Національний організм складається не тільки з одиниць, але й з верств і станів, що повстали в суспільности в наслідок суспільного поділу праці. Всі вони своєю участю у національ-

вій праці і стремлінню народу до найвисшої мети мають причинитися до скріплення національного організму. Всі вони мають своє місце у солідарній національній праці і всіх їх запрягає У.Н.Д.О. до боротьби за велике майбутнє нації.

Найчисленнішою, отже найважливішою верствою є у нас верства хліборобська. Хлібороби — селяни це понад 80 відсотків всего нашого народу. Значить, тільки пята часть працює у нас на хліб інакше, як хлібороб. Тому У.Н.Д.О. свою працю обертає головню на користь хліборобів. У.Н.Д.О. є в своїй програмі та її практичним переведенню впершу чергу партією хліборобською, аграрною. Тому У.Н.Д.О. в своїх змаганнях на чільному місці ставить справу боротьби за варстат праці для хлібороба. Тому є воно за вивласненням всієї великої земельної посілости — приватної і публичної і передачу її малоземельним і безземельним селянам. Вивласнення цих земель має наступити без викупу, бо, як нас історія учить, походять вони головним чином з рабунку на українським вароді. Наші вороги, щоб нас ослабити і підорвати силу основи нашого народу, селянства, старалися і стараються сколонізувати нашу землю чужим елементом. Через те хочуть досягнути двоякуціль: відібрати землю українському народові і відібрати варстат праці українському хліборобові. У.Н.Д.О. бореться проти колонізації наших земель чужинцями і домагається скасування дотеперішньої колонізації. У.Н.Д.О., щоб забезпечити добробут селянства, бореться за творення здорових і самовистачальних господарств. Яке господарство є самовистарчальне, це річ фаховців. Не всюди є однакова почва і не всюди земля є однакова плідюча. Наука агрономії (земледієства) має за завдання означити, де який простір управної землі слід уважати за достаточний до ведення самовистачального господарства.

Для піднесення рільництва домагається У.Н.Д.О. державних допомог і

господарських шкіл. Тому друга точка „Економічно-суспільних справ“ програми У.Н.Д.О. говорить:

„Українське Національно - Демократичне Обеднання бореться: за вивласнення без викупу земель великої посілости та за передачу їх безземельним і малоземельним селянам; за скасування всієї колонізації української землі чужинцями; за творення в рільництві здорових і самовистачальних господарств; за господарську освіту і за державну допомогу в піднесенню рільництва“.

Потреби господарські народу не обмежуються лише на хліборобство. Потрібні є вироби промислові і товари, яких не може доставити місцева продукція. Тому кожний народ плекає і підпирає промисл і торгівлю. І наш народ потребує витворів промислу і услуг купецтва. В тій цілі Обеднання стремить до поширення промислу і торгівлі і використання всіх природних багатств української землі. Бореться також згідно з засадами (основами) демократії за перехід всіх великих фабрик і промислових підприємств на власність народу (держави) а також за забезпечення належної винагороди за працю робітників та охорону їх перед визиском.

Поруч великого промислу потрібна нам є торгівля, дрібний промисл і ремесло. В сучасній суспільности на перекир науці соціалізму заспокоює велику частину потреб суспільности дрібний промисл і ремесло. Роля і значіння дрібного промислу і ремесла в суспільности великі, а вони ще більше зростуть, як приноровлять у своїх варстатах поміч електричного мотору (двигуна). Тому У.Н.Д.О. домагається піднесення їхнього розвитку. Домагається також опіки і піддержки для торгівлі. Як партія, що опирає свою будову і силу на затісненню національної солідарности, кладе У.Н.Д.О. велику вагу на поширення і поглиблення кооперативного руху в усіх ділянках господарського життя українського народу, вважаючи, що кооперативна органі-

зація це найкраща форма національної солідарности.

Говорить про це точка 2 і 3 економічно-суспільної програми У.Н.Д.О.

„Українське Національно - Демократичне Обєднання змагає до поширення промислу на українських землях і використання всіх природних багатств української землі. Партія бореться при тім за перехід великих фабрик і промислових підприємств на власність держави, за забезпечення робітникам належної участі в прибутках з праці, і за законодавчу охорону робітників перед визиском“.

„Українське Національно - Демократичне Обєднання змагає до піднесення дрібного промислу і ремесла та до розвитку торгівлі. Особливу вагу кладе партія на поширення і поглиблення кооперативного руху в усіх ділянках господарського життя українського народу“.

Осередки торгівлі, промислу і ремесла містяться головню по містах. Міста на нашій національній території є в руках чужинецького елемента. Більшість міщан це Поляки, Росіяне, Жиди. Вони по наших містах захопили в свої руки торгівлю, промисл і ремесло і використовують їх на нашу шкоду. Тому У.Н.Д.О. закликає до організованої праці, якої метою є зукраїнізування міст на нашій землі, до творення в них української більшости дорогою плянового переселювання нашого елемента зі села до міста і дорогою поширення розвитку нашого міщанства.

Сучасні держави обтяжують населення надмірними і несправедливими податками, а найбільше несправедливими є т. зв. податки посередні. — У.Н.Д.О. бореться за справедливий розділ податків і заступлення посередніх і всіх інших податків одним, прогресивно доходним — значить таким, який буде залежним від чистого прибутку податника. Щоб багаті платили відносно до своїх прибутків більші податки, чим бідніші. Про це говорить 4. точка економічно-суспільної програми У.Н.Д.О.

В завершенню будови сили укра-

їнського народу, його станів, професій і верств не забуває У.Н.Д.О. і про культурні справи. Без школи і церкви не може сьогодні жити народ. Школа дає одиниці і народови велику силу — силу знання, котрої ніякий ворожий наступ не в силі знищити. Віра дає чоловікови і народови світогляд, заспокоює совість, ушляхотнює душу і лучить з Богом. Віра і Церков це великі сили народу. Кожний з нас знає, що значить в наших умовах зміна нашого обряду на латинський. Яке значіння віри в життю народу, найкращим доказом історія Жидів. Вони — розсіяні по цілім світі — завдячують єдино тільки своїй вірі своє існування як народу і свою теперішню національну силу.

Тому У.Н.Д.О. і в справах культурних у третій часті своєї програми голосить:

„Українське Національно - Демократичне Обєднання обстоює єдину, трудову, українську школу, бореться за національне й моральне дошкільне, шкільне й позашкільне виховання, за вільний доступ до школи для всіх без різниці пола, станів і віри, за тілький примус у початковій школі, за безплатну науку і за державну допомогу незаможній молоді“.

„Українське Національно - Демократичне Обєднання обстоює в релігійних справах рівноправність усіх віросповідань і їх внутрішню самоуправу. Приймаючи засади християнської моралі в основу духового розвитку нації, партія обстоює науку і права греко-католицької церкви в Галичині і православної на інших українських землях“.

Бачимо отже, що програма У.Н.Д.О. є приноворвлена до сучасного положення нашого народу і його завдань. Оперта на природних законах кожного народу на самостійність і свободу, мобілізує всі сили народу, щоб збірними зусиллями випровадити його на волю. Мимо тяжких перепон і колод, які стрічає на своїй дорозі, іде послідовно до найвисшої мети нації. Працює над організацією всіх верств народу, щоб організацією добути силу, а силою незалежність.

II. ТАКТИКА.

Тактикою політичної партії називаємо загал всіх середників і засобів, якими партія послуговується в здійснюванні своєї програми.

Слово тактика латинського походження. У перше ужито його при хоральнім співі і музиці. Хто співає або грає, цей знає, що це „такт“, і що спів чи гра без такту перемілиби навіть найкращий музичний твір у „котячу музику“. Підчас великої війни кожний з нас чув і читав про „тактику“ воюючих армій. Говорилося, що пр. німецький генерал Макензен був добрий тактик, значить знав добре науку воєнної „тактики“. У військових школах учать „тактики“, то значить—вчать, як має на бовнім фронті поводитись поодинокий жовнір, поодинокий відділ, полководець і ціла армія, щоб досягнути свою ціль—побіду над ворогом. Так само як армія—так само і кожна політична партія і інша суспільна організація, що хоче досягнути свою ціль, мусить вибрати собі і устійнити „свою тактику“.

Є різні способи—уживані і вироблені політичними партіями. Є такі, котрих уживають лише деякі партії, але є й такі, яких уживають всі політичні організації майже без виімку. До таких засобів належать пр. анкети. Анкетною називаємо запит, звернений до широкого кола людей, котрого цілею є одержання відповіді на якесь одно, або більше питань. При помочи анкети одержує політична партія вказівки, який є погляд широких мас на якусь справу і на те, як цю справу найхосеннійше і найкраще полагодити. В тій цілі скликається збори, або висилається письма з запитами, що звуться квестіонарями (квестія—справа). Кожне голосування на зборах є одною з форм такої відповіді на поставлені питання. При помочи „анкети“ одержує політична організація цінні вказівки і матеріали, що служать до здійснювання її цілей та скріплювання її сили і значіння. Тому обовязком кожного

свідомого горожанина і члена партії є давати точні відповіді на звернені до нього запити і квестіонарі, брати участь у всіх конгресах, зборах, вічах, зїздах і сходинах і там висказувати своє переконання. Обовязком його є також доносити своїй організації, своїм послам і своїй пресі (газеті) про все, що діється в його громаді і має загальне значіння.

Збори, віча і наради мають ще другу ціль: там політична партія не тільки одержує вказівки, що діється в суспільності і життю—але також висказує зібраним своє становище. Пояснює зібраним свою програму, протиставить її програмам інших партій—зеднує собі прихильників або противників. Через те будує свою силу і викриває ворогів. Називаємо таку діяльність пропагандою, як має на цілі виховування суспільності по думці своїх засад і свого світогляду, а агітацією, як ставить собі за ціль зеднати для себе прихильність і поміч в переведенню якогось діла або справи (наприклад—при виборах).

Пропаганду і агітацію веде партія не тільки словом, але й друком. Видає книжки, брошури, часописи, відозви, оголошення і т. п.

Політична організація, котрої варстатом є публічне життя, а предметом діяльності громадські (загальні) справи, мусить старатися, щоб там, де ці публічні справи полагоджуються, мати вплив і силу. Тому старається, щоб мати як найбільше значіння у громаді, в повіті, в краю, в державі. Тому бере живу участь у виборах до законодавчих тіл, побирає обсаду всіх важливіших місць у суспільнім життю своїми людьми, а поборює противників.

Залежно від обставин, серед яких приходить політичній організації працювати, означає вона також свою тактику. Наприклад, в Румунії чи в Польщі наш народ не може послугову-

ватися такими середниками, як самі Румуни чи Поляки. Те саме було до війни у Росії. В деяких державах не всі політичні організації є дозволені. От — наприклад — на Угорщині і в Польщі недозволені є партії „комуністичні“. Але і в цих державах є комуністи і ведуть свою політичну працю і організацію. Ведуть її середниками недозволеними, нелегальними, а тактика їх є тайна, конспіративна (скрита перед людським оком). Нелегальна партія ховається перед оком державної влади і її органів (поліції) і не перебиває в средствах. Такою партією була у Росії за царських часів партія комуністів і ця партія працювала так довго в тайні, в підземеллю, доки при помочи перевороту, збройної революції, не добилася до державної влади.

В державах де є заведений демократичний лад, як приміром у Франції або властивій Англії (без домініїв) нема важніших нелегальних партій, бо там народ має спроможність здійснювати свої цілі, хочби найбільш різні від сучасного суспільного устрою, дорогою законною, через парламент. Тільки в державах некультурних, недемократичних і диких існують ще доси і мусять існувати нелегальні політичні партії.

Є політичні організації, що в своїй тактиці уживають лише чесних і достойних середників, але є і такі, що не перебирають в середниках. Є такі, що для них достоїнство і честь народу є найвисшим наказом — але є й такі, що за гроші продають себе і свій народ. І у нас є такі партії, що за чужі гроші розбивають силу нашого народу, деморалізують його і продають. Це є хрунівські організації. Одні за гроші

ріжних інтернаціональних організацій розбивають і поборюють нашу національну солідарність і організацію на користь інтересів наших ворогів, другі, хоч про око удають приятелів національного відродження нашого народу, стараються запрягти наш народ у службу наших ворогів. Такі партії, що послугуються у тактиці недостойними середниками, бувають найчастіше у народів темних, неосвічених і закріпощених.

Українське Національно-Демократичне Об'єднання немає своєї тактики так точно до подробиць зпрецизованої в паграграфи як пр. програму, або організаційний статут (устав), але числячися з різними змінними обставинами, серед котрих приходиться йому працювати, оставило вибір засобів, при помочи котрих здійснює свою програму своїм найвисшим партійним органам, котрі вибирають одну, або иншу дорогу до послідовного здійснювання програми партії та усталюють свою тактику у формі резолюцій і ухвал. Одначе з огляду на найрізномірніші можливості політичної праці і політичного положення має У.Н.Д.О. точно означені границі, котрих при виборі тактичних засобів не сміє переступити. Границі ці є означені і в платформі з 11 липня 1925 р. і в самій програмі У.Н.Д.О. В платформі з 11 липня 1925 р. говорить про це точка III, котра звучить:

„На західно-українських землях УНДО. свої змагання здійснюватиме всіма доцільними засобами боротьби, в якій не допускається признання правності чужого панування на цих землях“.

Ясніше і ширше є розвинена ця думка в програмі УНДО в другій точці політичної часті програми. Там сказано:

„Українське Національно - Демократичне Об'єднання не визнає ніяких міжнародніх актів, що сталися проти волі української нації і допустили до поділу живого організму українського народу та його території між поодинокі чужо-національні держави й ніколи не признає правності чужинного панування на тих землях“.

Щож тут сказано? — Сказано, що У. Н. Д. О. як партія визвольна ніколи не признасть законним поневолення українського народу, ніколи не дасть добровільно своєї згоди на стан, в якому наш народ знаходиться під теперішню пору на своїх землях. Так приміром Німці згодилися недавно добровільно на приналежність Альзациї і Льотарингії до Франції. І хоч Франція дістала ці країни по великій війні на основі договору, котрий Німці підписали з конечности і під примусом програної війни — то однак Французи багато користей признали Німцям, щоби тільки виеднати від них ще раз добровільне признання правовости панування Франції на цих землях. Наведені висше уступи з п'яatformи і і програми свідчать, що У. Н. Д. О. у своїй тактиці не може ніколи послугуватися і не послугується такими засобами, як признання правности чужого панування на наших землях. Це слід нагадати всім, хто для замилення власного хрунівства посуджує провід У. Н. Д. О., що він запродує народ ворогам, заключаючи з нашими ворогами цього рода угоди.

Для успішнішого ведення своєї політичної праці і в зрозумінні, що тільки в єдності сила, У. Н. Д. О. закликає всі національні українські партії до утворення спільного фронту, як це свідчить 12 резолюція, яку в політичних справах прийняв Зїзд партії дня 19. IX. 1926 р.:

„Народний Зїзд закликає всі національні українські партії до політичної співпраці з Українським Національно-Демократичним Обєднанням та до спільної боротьби за здійснення найвищої національної мети“.

Але не тільки з українськими, а й з неукраїнськими партіями поневолених народів співпрацює У. Н. Д. О., щоби спільними силами лекше побороти спільного противника. Про це говорить 13 резолюція „в політичних справах“:

„Народний Зїзд доручає Центральному Комітетові Українського Національно-Демократичного Обєднання та його президії вийти в тісний політичний контакт з ти-

ми поневоленими меншостями в Польщі, що опинилися в положенню, в подібному до нашого в цілі створення одного спільного фронту політичної боротьби...“

До тактики У. Н. Д. О. належить також пропаганда в світі, на міжнародній арені. Тепер такі часи, що навіть сильні народи, що мають свої держави, стараються мати приятелів поза своїми межами. Чехи народ нечисленний, а всеж тепер самостійний, має свою державу. І завдячує свою незалежність — правда — в першу чергу власним силам, але теж і попертю Франції, Англії і Америки. Те саме треба сказати про інші народи, що були поневолені, а тепер є своїбідні, як пр. Литовці і Поляки. І наш народ, якби в часах від 1917—1919 рр. мав був приятелів між сильними державами світа, то хто зна, чи не оборонивби був своєї держави від напору ворогів. В тій цілі У. Н. Д. О. не забуває про пропаганду своїх ідеалів у світі, обсилає своїми делегатами всі важніші приступні для нас конгреси світа, а також для інформування чужинців про наші справи видає на спілку з іншими поневоленими народами політичний журнал п. н. „Natio“, писаний на 4-ох мовах. Робить також заходи, щоб за кордоном покликати до життя умандатоване представництво. Про це говорить вже уступ п'ятий п'яatformи з 11 липня 1925:

„Як одну з основ нашої організації УНДО. уважає необхідним існування за кордоном умандатованого представництва західно-українських земель, яке в тісному звязку з краєм вестиме політичну акцію на міжнародній арені“.

Бачимо отже, що У. Н. Д. О. має побіч програми також відповідно закроєну, ясно продуману тактику. Має також предвиджену ясну орієнтацію: орієнтується виключно на власні сили, оставляючи вибір своїх союзників і приятелів до слухного часу. Орієнтується на сили всего українського народу і не забуває, що осягнення нашої доконечної мети залежить від розвитку і сили

наших братів на Великій Україні та що наша доля залежить в головній мірі від їхньої долі. Про це говорить девята резолюція „в політичних справах“, котра звучить:

„Народний З'їзд стверджує, що за риським кордоном на українських землях відбуваються в українській радянській державі великі національні здвиги. Там росте національна культура, кріпне національна сила, там нагрівають тепер процеси, що скорше чи пізніше віддадуть на Україні суверенні права всьому українському народові. Український народ під Польщею орієнтується на ту національну силу і на ті національні успіхи, що ростуть над Дніпром“.

Така є тактика У. Н. Д. О., її межі

ВАСИЛЬ МУДРИЙ.

Наше відношення до Радянської України.

Кожний свідомий національно Українець, що живе на західно-українських землях не може не інтересуватися Радянською Україною. Так багато нині в нас про неї пишуть, так багато говорять при всяких нагодах і так різнорідно освітають усі тамошні події, що невинуватий і недосвідчений у політичних справах людина може від усього того в голові закрутитися. Одні твердять, що Радянська Україна є суверенною українською державою, інші кажуть щось зовсім протилежне, а ще інші займають в тій справі посереднє, тобто неясне становище. А є і такі, що не вважають її ні суверенною ні національно українською державою, але всеж бачать у ній зв'язок української державності. Зі сказаного видно, що справа відношення до Радянської України є дуже складна і що її національно-свідомому Українцеві не так то легко вирішити. Тому наші читачі не здивуються, що й ми взялися писати про ту справу. Нашим завданням допомогти читачам визнатися в усіх тих складних питаннях при допомозі вірних та безсторонних інформацій про політичне положення на Радянській Україні. Тут ще одна замітка. В назві статті ми зазначили, що будемо писати про наше відношення до Рад. України. Отже під тим нашим розуміємо відношення до існуючої нині за Збручем Радянської України всіх тих національно в політичному розумінні настронених і думаючих Українців,

і напрямні на будуче. А перше всього не треба забувати, що найбільшим і найважливішим засобом тактичним є боротьба. При помочи боротьби здобуло людство свою культуру, осягнуло сучасні форми своєї організації, при помочи боротьби поневолені вибороли собі самостійність, при помочи боротьби слабі стають сильними. І У. Н. Д. О. здійснює право нашого народу на життя і самостійність боротьбою. Боротьба всіма можливими і достоїнством народу дозволеними, волею народу означеними, а в життю політичним народів прийнятими і виробленими середниками.

що належать до Українського Національно-Демократичного Об'єднання.

Зазначивши це, можемо приступити до самої річі. Отже Радянська Україна або краще Українська Соціалістична Радянська Республіка (в скороченні: УСРР) повстала в наслідку кривавої боротьби українських національних чинників, українських національних армій з московськими комуністами-більшовиками. Перебіг цієї боротьби відомий добре великій кількості Українців західно-українських земель, бо дуже багато з них брало в ній участь. Наслідки тієї боротьби були такі, що московські більшовики перемогли національну армію Української Народної Республіки. Довгий час населення боролось з московськими окупантами стихійно, довго палала Україна огнями повстань, виключно майже селянських, довго не давалася чужій владі, доки не вичерпала сил, доки насильство і терор комуністів не віднесли побди. Таким чином комуністична влада осадовилася на Україні при допомозі фізичної перемоги і насильства.

Вже цей факт наглядно доказує, що комуністична влада є на Україні чужою, не національною. Для українського націоналіста це зновни вистачає, щоби теперішньої Української Соціалістичної Радянської Республіки не вважати національною українською державою. А що Україну московські більшовики силою підбили, то тим більше не може її український націоналіст

вважати самостійною державою, бож вона підбита, окупована. Таке випливалоб для українського націоналіста — державника вже з самої історії революції на Україні.

Колиж приглянемося нинішньому становищу річей на Україні, то теж дійдемо до подібного заключення, зрозумілого для всякого українського націоналіста. Та діло в тім, що є й такі Українці, дарма що звуть себе націоналістами, які твердять, що не зважаючи на все повище нинішня УСРР є українською державою і до того державою самостійною та суверенною. З уваги на те мусимо на тих справах спинитися дещо довше.

Яка держава є самостійною? Самостійною є та держава, що править сама собою, що має власний скарб, власне військо і флоту, веде власну закордонну політику, заключає сама всякі торговельні, політичні та інші договори з чужими державами і накінець ніхто чужий не в'яже її у своїй внутрішній політиці. Чи УСРР є такою державою? Ні! Власного скарбу не має, а спільний з російською та іншими т. зв. радянськими республіками Союзу Радянських Соціалістичних Республік (в скороченні: СРСР). Так само не має ні окремої своєї армії ні флоту, бо все те є нібито спільне з іншими республіками, а на ділі все воно російське. Не веде УСРР і окремої закордонної політики, бо таку веде за неї московський т. зв. союзний, а на ділі російський уряд, що й заключає всі договори з чужими державами сам, на власну руку. Не має УСРР вільної руки і в усіх ділянках внутрішньої політики, бо головні її напрями накреслює для неї Москва, тобто московський т. зв. союзний уряд. Все це дуже докладно зазначене у т. зв. Всесоюзній Конституції. На доказ наведемо з неї деякі важніші місця.

Та заки це зробимо мусимо сказати, що УСРР входить як складова частина до Союзу Радянських Соціалістичних Республік, столицею якого є Москва, а який повстав на місце бувшої царської Росії. СРСР повстав формально дня 6. липня 1923 р., коли то на засіданні всесоюзного центрального виконавчого комітету рад у Москві прийнято союзну конституцію. В першій точці тієї конституції сказано: »Російська Соціалістична Федеративна Республіка (Р.С.Ф.Р.Р.), Українська Соціалістична Радянська Республіка, Білоруська Соціалістична Радянська Республіка і Закавказька Соціалістична Федеративна Радянська Республіка об'єднуються в одну союзню державу — «Союз Радянських Соціалістичних Республік».

Отже вже в першій точці конституції сказано виразно, що всі названі радянські республіки об'єднуються не в союз держав, а в одну союзню державу. На це звертаємо особливо увагу читачів.

З тієї точки союзню конституції, яку зараз наведемо, пересвідчиться кожний ще наглядніше, що про самостійність України

в СРСР не може бути мови, бо СРСР не є союзом держав, а одною соювною державою. Конституція виразно подає весь обсяг діляння московської союзню влади. До неї належать: 1) міжнародна політика всього СРСР; 2) зміна границь між поодинокими республіками в СРСР; 3) приминання до Союзу нових радянських республік; 4) виповідання війни і заключування мира (навіть коштом союзних республік); 5) заграничні та внутрішні позички; 6) ратифікація (затверджування або відкидання) міжнародних договорів; 7) управа закордонною торгівлею і регулювання та проводження внутрішньої торгівлі; 8) встановлювання підстав і загального плану всього народного господарства а також заключування концесійних договорів; 9) управа залізницями і флотом; 10) організація та управа всіми збройними силами СРСР; 11) встановлювання єдиного державного бюджету, загально-союзних податків і прибутків, дозвіл на додаткові податки і збори для творення бюджетів союзних республік; 12) встановлювання єдиної грошової і кредитової системи; 13) встановлювання спільних засад земельного устрою і користування землею, лісами та водами на всій території СРСР; 14) загально-союзне законодавство про між-республіканське переселення та встановлювання переселеного (колонізаційного) фонду; 15) встановлювання підстав судового устрою і судової процедури, а також громадського (цивільного) і кримінального законодавства союзу; 16) встановлювання основних законів про працю; 17) встановлювання загальних підстав у ділянці народньої освіти; 18) встановлювання загальних засобів на полі охорони народнього здоров'я; 19) усталоювання системи мір і ваг; 20) організація загально-союзної статистики; 21) загальне законодавство в обсягу союзного горюхства; 22) право амністії, дійсне на всю територію СРСР; 23) касування порушуючих союзню конституцію постанов рад і центральних виконавчих комітетів союзних республік; 24) вирішування спорів, що повстають між союзними республіками; 25) затверджування і зміна підстав конституції належить виключно до зїзду рад цілого Союзу Радянських Республік.

З того, що каже конституція вже й сілпому видно, що УСРР не є ніякою самостійною державою. Ще краще видно це з організації УСРР. Україною править Рада Народніх Комісарів, те саме, що в Європі звуть Радою міністрів. Народні комісаріати або міністерства УСРР діляться на два роди. Є між ними т. зв. самостійні або автономні комісаріати і одноіменні або директивні. До т. зв. самостійних або автономних належать комісаріати: 1) внутрішніх справ; 2) юстиції або судівництва; 3) земельних справ; 4) освіти; 5) здоров'я; 6) суспільного забезпечення. Та чи можна їх вважати самостійними, коли вони мають виконувати свої обовязки тільки в межах основних за-

конів, прийнятих загально союзними органами влади, як це написано в союзній вище наведених конституції? — Далі є ще в уряді УСРР так звані одноіменні або директивні комісаріати. До них належать комісаріати: 1) робітничо-селянської інспекції; 2) т. зв. вищої ради народного господарства; 3) праці; 4) фінансів (скарбу); 5) головної державної політичної управи (колись „чеки“). Чому вони звуться директивними або одноіменними? Тому, що такі самі комісаріати є і при всесоюзному центрі. Ні один з таких комісаріатів при уряді УСРР не має права нічого робити без згоди і порозуміння з таким же комісаріатом при союзному московському уряді. Та є ще й третя категорія членів уряду УСРР. Є це так звані уповноважені комісаріатів СРСР при уряді УСРР. Вони можуть мати в уряді УСРР дорадчий або рішачий (ухвальний) голос, а залежить це від уряду УСРР. При харківському уряді є аж 5 таких уповноважених уряду СРСР, а саме: 1) уповноважений закордонних справ; 2) військових і морських справ (фльоти); 3) закордонної торгівлі; 4) шляхів і взагалі комунікацій; 5) пошт і телеграфів. Чожуж це тільки уповноважені а не комісари? Тому що комісаріатів названих ділянок і то найважливіших ділянок державного життя при уряді УСРР зовсім нема. Такі комісаріати є спільні для всіх республік СРСР і вони існують виключно при московському всесоюзному урядовому центрі. При урядах союзних республік, як ось при харківському, є тільки їх урядовці, що звуться уповноваженими і що не мають та не можуть мати ніяго впливу на політику своїх комісаріатів.

Найвищою установою, скажемо, найвищою законодавчою установою Радянської України є Всеукраїнський Зїзд Рад, а коли він не збирається, то Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет Рад. Якій його законодавчі функції? Він може видавати чи ухвалювати власні закони, але тільки в межах загально-союзного законодавства, що виразно зазначено в союзній та українській конституціях, а те, що ухвалить, мусить мати затвердження московського союзного центру. Якщо який закон Москві не подобається, то вона його уневажнює, кажучи, що він протиконституційний тобто суперечний з духом союзної конституції. Всеукраїнський центральний виконавчий комітет зїзду рад а зглядно його ексекутива покликує до життя тобто призначає уряд УСРР, але це призначення вимагає теж затвердження Москви. Очевидно, що якби СРСР був не одною союзною державою, а союзом рівноправних держав, то Москва не затверджувалаб прийнятих українськими законодавчими тілами законів чи декретів, не затверджувалаб уряду УСРР, а крім того всі найважливіші справи державної самостійності, як закордонна політика, військо, фльота, за-

кордонна торгівля, почти телеграфи, залізниця і дороги не підлягалиб виключно Москві, а малиб свою окрему управу, своїх окремих комісарів чи міністрів, що відповідалиб за свою політику не перед московським центром, а перед українським центральним виконавчим комітетом зїзду рад чи краще перед самим всеукраїнським зїздом рад (спільні справи союзу держав моглиб тоді вирішувати окремі міждержавні делегації, періодично скликувані чи постійні, або інші покликани до того установи.) Однак так воно не є, бо Україна в СРСР не є рівноправною державою. Що так воно є, а не инакше, про те свідчать не тільки наведені місця союзної конституції, але висказуються в тому дусі і дослідники большевицького права, учені большевицькі правники. Один з найвишніших харківських правників-комуністів А. Маліцький пише проте у своїй праці „Советская конституція“ (Юридическое Издательство Нар. Ком. Юстиции УСРР. Харков 1925) ось що: „Союзна держава представляє собою зовсім инший вид об'єднання держав (як союз держав). В ній союзна влада дістає самостійну, незалежну від волі урядів об'єдналих держав, діяльність. Хоч тут (у СРСР) союзна влада повстає наслідком договору і на основі договірної угоди між об'єднуючимися державами, то її діяльність у майбутньому (по заключенні договору) і сила її актів означається не договором об'єдналих держав, а загально-союзним законодавством. І хоч сам устрій союзної влади „союзні держави“ з початку і означається договором об'єднуючих держав, то описля зміна форм її устрою та умовин її діяльності (союзна конституція) переводиться не на основі спільного нового договору тих держав, але на основі актів самої союзної влади, її органами, а не органами влади об'єдналих держав“.

Так розуміє большевицьку союзн державу тобто Союз Радянських Соціалістичних Республік правник-комуніст, що написав велику працю про радянську конституцію і так само розуміє її харківський уряд, що своїм коштом ту працю видрукував. Деж отже та самостійність Радянської України, про яку так багато говорять і пишуть деякі наші люди?

Та кажуть і пишуть у нас також, що Радянська Україна є суверенною державою. І хоч з повищого виходить, що не може вона бути суверенною при такій конституції, то всеж не можемо не застановитися і над цією справою. Що таке суверенна держава? Суверенною є така держава, що має всі атрибути самостійної, вповні незалежної держави. Колиж та держава є ще й суто національною з демократично-парламентарним устроєм, тоді маємо в ній до діла ще й зі суверенністю нації. Що ж таке суверенність нації? Суверенною є та нація, що управляє сама своєю національною державою при участі всіх верств і станів при

допомози вибраних споміж себе таємним і берпосереднім і загальним вибором послів до законодавчих установ і відповідальних перед тими законодавчими установами урядів. Чи Радянська Україна є суверенною державою? — З усього попереднього бачимо, що ні! Чи у Радянській Україні виконує свої суверенні права весь український народ? Також ні! Чому? Ось проте й будемо тепер писати.

В цілому Союзі Радянських Соціалістичних Республік а тим самим і в Українській Соціалістичній Радянській Республіці є тепер режим диктатури. Хто виконує ту диктатуру і в чім та диктатура заключається? Большевики твердять, що в їх республіці є диктатура пролетаріату, яку здійснюють робітники і селяни при допомозі системи рад. Щож вони самі розуміють під диктатурою пролетаріату? Їх учитель і творець Ленін сказав, що „диктатура пролетаріату, пролетарська держава — це машина для гнету буржуазії пролетаріатом“. Це означення Леніном диктатури пролетаріату об'язує усіх комуністів-большевиків по нинішній день. — Чи в СРСР і в УСРР є нині напrawdę диктатура пролетаріату, яку здійснюють робітники та селяни при допомозі державно-устроєвої системи рад? Мусимо з цілою рішучістю ствердити, що ні.

В цілому Радянському Союзі, а також на Україні виконує всю диктатуру комуністична партія большевиків. Вона звється тепер Всесоюзною Комуністичною Партією большевиків (в скороченні ВКП(б)). Та частина названої партії, що здійснює диктатуру на Україні, звється Комуністичною Партією большевиків України (в скороченні КП(б)У). Всі ради є тільки сліпим знаряддям рукав партії при виконуванні її диктатури. Що уявляє собою чисельно ця партія і якою силою вона розпоряджає? Чисельно партія невеличка, а в порівнянні з 145 мільонами населення всього Союзу вона зникаючо мала. Ту чисельність партії-диктаторки змальовує комуністичний теоретик і вчений Н. Попов у своїй книжці „Національна політика радянської влади“ (книжка вийшла в Харкові 1925 р.) дуже коротко ось як: „На тисячу дорослих громадян-Росіян, як говорити за весь Союз РСР, припадає 4 комуністи“ (стор. 101). Отже на кожну тисячку не всього населення а виключно на тисячку самих дорослих Москалів випадає 4 комуністи. Ми скажемо ясніше, що в усьому Союзі РСР є кругло 400 тисяч членів комуністичної партії, а коли рахувати кандидатів до неї і так званих комсомолців тобто молоді, що гуртується в комуністичних союзах молоді, то можна всіх комуністів і комуністофілів нарахувати до 900 тисяч. Отже на 145 мільонів населення нема навіть мільона комуністів.

Колиж візьмемо на увагу Україну, то там справа представляється ще гірше. Той же комуніст-Попов пише у названій вище книжці на тій самій сторінці про це так:

„на тисячу дорослих Українців-громадян, як говорити про УСРР, припадає менше від одного, бо тільки 0,9 комуніста“. А треба знати, що всього населення на Україні є тепер на основі перепису з кінця 1826 р. кругло 29 мільонів, а в тім кругло 25 мільонів Українців. Колиж на 1000 дорослих українських громадян не припадає навіть один цілий комуніст, то хтож фактично рядить Україною? Рядить нею буквально горстка комуністів, членів КП(б)У. Тепер нараховують на Україні всіх комуністів разом з кандидатами на них і з комсомольцями кругло сотню тисяч. А тепер спитаймо, до якої національності належать ті комуністи України? Знову наведемо у відповідь слова комуніста Н. Н. Попова з названої його книжки, в якій на стор. 100 і 101 пише він про те ось що: „на Україні є, принаймні 75 відс. українського населення, якщо не всі 80 відсотків. Є багато губерній (тепер округ) з геть чисто українським населенням: Київщина, Волинь, Поділля, Полтавщина. А що уявляє собою національний склад нашої партії на Україні? Дозвольте огласити деякі числа. Дарма, що головна маса населення України-Українці, — як ми приглянемося до складу нашої партії, то переконаємося, що на першій плані національним складом на Україні стоять Росіяни, що дають на Україні 52 відсотки членів партії. А Українців у партії лише 23 відсотки. Не буду наводити інших чисел. Це — дуже конкретний приклад“. Дійсно, приклад це аж надто конкретний! Добре — скаже дехто — алеж це дані з 1925 р., а може й давніші! А як тепер справа стоїть? Тому дамо відомості найновіші. В червні 1926 р. появилися в харківському урядовому щоденникові „Вісти“ (з 15. червня ч. 134) урядові рішення партії КП(б)У про українізацію п. з. „Тези ЦК КП(б)У про підсумки українізації“. У них сказано в VI. точці між іншим таке: „Процент Українців у партії зріс до 47 відсотків“. Чиякраз аж так сильно зріс, спорити не будемо, але навіть з тої цифри бачимо, що Українці у партії, яка виконує комуністичну диктатуру на Україні, в меншості. З того виходить, що Україною правлять по диктаторськи чужинці, передовсім Москалі та Жиди. Ми думаємо, що в партії КП(б)У нема нині більше чим третина правдивих Українців, хоч не виключаємо й того, що деякі Жиди а то й Москалі почали себе останніми часами подавати за Українців, але не в національному тільки в територіальному розумінні. Колиж до того зважимо, що реалізатором комуністичної диктатури України є КП(б)У, яка є тільки філією всесоюзної московської партії на Україні та що з уваги на величезну внутрішню дисципліну в компартії, мусить КП(б)У беззастережно виконувати всі постанови московського партійного центру, то стане нам ясно, що Україну взяла дуже коротко в

руки Москва і що без її волі на Україні нічого важного статися не може.

Та для нас, що бажаємо для українського народу суверенної тобто незалежної соборної національної і демократичної держави, цікаво знати, як і чим держиться влада комуністичної диктатури на Україні та як вона Україною править? Держить комуністична партія свою диктаторську владу в руках твердо. І як колись у часах боротьби з українськими національними військами послуговувалася вона наємними військами і всяким шумовинням, що находило насолоду в рабунках та злочинах — булж у червоній гвардії навіть наємні Китайці — так тепер держиться вона при владі насильством, якого допускається у відношенні до всього населення при допомозі окремої наємної т. зв. внутрішньої армії (по російськи вона звється: части особого призначення, в скороченні „чон“), якою править ДПУ (державне політичне управління). „Депісти“ це тіж самі чекісти, що в перших часах окупації України московськими комуністами вистрілювали без розбору по містах і селах усіх, що почували себе національно-свідомими Українцями і що працювали над відродженням українського народу та при будові національної української держави. ДПУ це така установа, без якої компартія не втрималасяби про владі ні одного дня. ДПУ (давнє чека) це в понятті українського населення те саме, що насильство, розстріли, смерть. Перед агентами і наємним військом ДПУ дрожить все населення України. Самі комуністи твердять, що якби їм був не створив польський комуніст Дзержинський ДПУ, то вони вже давно втратилиб були владу.

Отже держаться комуністи при владі і виконують диктатуру над усім населенням завдяки насиллю. Очевидно, що диктатура комуністів нічого спільного не має з диктатурою пролетаріату. Бож на самій Україні є тепер кругло півтора мільона робітників та 24 мільони сільського населення, а в тім 1,860.000 малоземельних (дводесятичних або зовсім безземельних) господарів. Коли рахувати на кожне господарство пересічно по 5 душ, то вийде, що в українських селах є 9.300.000 малоземельних і безземельних селян, що творять сільський пролетаріат. Коли до того додамо півтора мільона міських і фабричних зареєстрованих у своїх професійних установах робітників (31. липня 1924 було таких робітників 1,074.538), то дістанемо разом кругло 11 мільонів українського пролетаріату. Коли ж диктатуру над Україною виконує заведи 100 тисяч комуністів, то яка тут може бути мова про диктатуру пролетаріату? Є не диктатура комуністів над українським пролетаріатом як робітничим так і селянським.

При їх диктатурі нема ніякої свободи слова для тих, що не є комуністами, нема ніякої свободи політичної, громадської а на-

віть культурної організації, нема і свободи економічної організації. Крім комуністичних, не друкується там ні одна газета, бо такої друкувати не можна. Крім комуністичної партії не сміє там існувати ніяка інша навіть соціалістична партія, хіба що нелегальна, законспірована. Та горе членам такої партії, якщо про неї дізнається ДПУ. Смерть буде для всіх її членів самотнім визволенням.

Нема там навіть свободи кооперативної організації, бо вся кооперація в руках держави тобто комуністичної партії. Весь великий і малий промисл теж у руках комуністів. Одним словом нема такої діяльної життя, в якій не диктувалаб усього комуністична партія. Вона все опанувала і всім неподільно рядить і управляє. Навіть культурно-освітньої справи не можна вести інакше, тільки так, як це наказують комуністи, тобто в комуністичному інтернаціональному дусі. Словом, диктатура комуністів ваготить над Україною немов важка брила каміня, що пригниче своїм тигарем усякий свободний почин і думку, що не дозволяє на ніяку критику ні владі ні партії. Все має тільки слухати і виконувати. Ясно, що це недопустима свобідна виміна думок, де недопустима ні критика ні пересторога перед шкідливою не раз політикою влади і критика режиму, там трактують людей як стало, як худобу, яку можна водити, чи гонити, куди загодно. Для нас, вихованих на демократичних засадах рівності всіх перед законом, на засадах свободи слова і думки і що найважнійше свободи преси, така система правління не тільки незрозуміла, але й не до прийняття. Людина не є машиною, ні худобою. Вона мусить мати повну свободу думання, вислову і ділання, бо тільки це може бути запорукою збереження її людської гідності та свобідної праці, корисної не тільки для неї, але й для цілого загалу.

Комуністична диктатура крім комуністів не задовольняє нікого. Не задовольняє і тих працюючих робітничих і селянських мас, під яких фірму вона підшиває свою владу. Робітники заробляють мало і не мають ніякого права боротися за поліпшення своєї долі. Бо коли в демократичних державах мають вони змогу боротися за поліпшення долі при допомозі страйків, там під диктатурою комуністів, страйкувати не можна, бо за це розстрілюють або висилають на заслання. Крім того є тепер на Україні ціла маса безробітних. Урядово нараховують їх тепер по містах кругло 300.000, а відійсности їх далеко більше, бо не всі безробітні вписуються на листи безробітних, а крім того ніхто з державних чинників не займається безробітними по селах, число яких напевно сягає до кількох соток тисяч. Не можуть бути вдоволені з комуністичної диктатури і селяни, особливо безземельні та малоземельні. Бо хоч поміщиків тепер нема на Україні (землю віддала на Україні

селянам фактично Центральна Рада), то всеж малоземельних і безземельних селян там дуже багато, бо як ми в горі сказали кругло 9.300.000 душ, або іншими словами 1.860.000 селянських господарств з тим, що в тім числі є аж 241.260 господарств цілком безземельних, що живуть з наємної праці у т. зв. куркулів (богатих селян). Чомуж комуністи не поділили землі так, щоби не було богатирів і безземельних? Та просто тому, що це не є в їх інтересі. Колиб усі мешканці сіл були заспокоєні землею, тоді не булоб по селах економічних різниць і антагонізмів, а комуністи панують над українським селом тільки при допомозі тих антагонізмів, накликуючи бідноту проти куркулів. Богатшим не відбирають землі шей тому, що богатирів краще її управити і більше з неї видобуде, бо має чим це зробити. Далі якби не було богатих селян, то комуністи не малиб з кого тягнути великих податків і не малиб такого великого доходу з землі, як мають тепер. Більше господарство все продуктивніше, ніж мале. Чомуж комуністи не переселяють бідних мало і безземельних селян на вільні землі на Україні, бо там на півдні над морем такі є. Не роблять того тому, що на вільних землях поселяють переважно жидівських колоністів з міст. Ось один з керманців жидівської колонізації комуніст — Мережин (очевидно Жид) опублікував у лютому 1926 р. в московській газеті „Беднота“ підсумки дотеперішньої жидівської колонізації на Україні. Він каже, що до того часу поселено на українському чорноземі 10.180 жидівських родин, при чім кожна родина дістала по 10 десятин, тобто разом 101.800 десяти землі. Ясно, що нині та справа посунулася ще даліше. На всеукраїнському зїзді Рад у квітні 1927 р. заявив голова харківського уряду Чубар, що Жиди вже сколонізували 125 тисяч гектарів, на яких поселилося 3.339 жидівських родин. Як бачимо, то цифра Жидів Мережина з цифрами Чубаря не дуже покриваються. За те Чубар ствердив що иншого, а саме, що в тому самому часі українських малоземельних селян переселено поза межі України аж 2.600 родин, а мається їх переселити того року ще 13.500 родин. Жид Мережин знов написав, що в тому році мають поселити на українській землі ще 30 тисяч жидівських родин колоністів. Порівняйте ці цифри зі собою, а відкриються вам очі на земельну політику комуністів. Тому не дивно, що навіть у названій комуністичній газеті „Беднота“ силляться на адресу комуністів запити селян „чому Жиди Україна і Крим, а нам Сибір?“ Ясно, що якби на Україні була українська національна влада, то вона не допустилаби до того, щоби українських селян кривдити та виселявати поза межі України, а за те українську землю колонізувати Жидами.

Думаємо, що наведеного досить, аби зрозуміти, що теперішня комуністична влада

на Україні не є національною, що веде політику, яку їй наказує Москва. Далі з усього досі сказаного ясно також, що ні Радянська Україна не є суверенною українською державою, ні український нарід не має і не виконує в ній своїх суверенних прав. Україною править при допомозі сили комуністична партія, що виконує диктатуру над українським народом і над усім українським міським і сільським пролетаріатом. Отже комуністична диктатура не є навіть диктатурою пролетаріату. Добре! — скаже дехто. Чим-же в такому випадку є Радянська Україна і яке значіння, яку політичну величину представляє вона для нас? Наддніпрянська або, як ми її звемо, Велика Україна не є такою державою, що задовольнялаб наші національно-державницькі і незалежницькі домагання, не є вона ні демократичною ні суверенною і взагалі не є такою державою, що покриваласяби з нашим поняттям державності, але всеж є вона державою цілком нового комуністичного зразку чи типу, який витворили російські комуністи на сході Європи. Цей новий тип державності для нас націоналістів і демократів, що не можуть погодитися з ніякою диктатурою, що підваляю громадянського життя і культурного розвитку в державі вважають свободу думки, слова і організації громадян, загальне, рівне, таємне і безпосереднє виборче право до всіх законодавчих і громадських установ, цілком не вичерпує наших вимог до державності на Україні. Так само як Союз Радянських Соціалістичних Республік є чимсь зовсім новим і невиданим досі в історії людства і цивілізації, так само і теперішня державність України є чимсь цілком досі незваним і невиданим у історії. Союз РСР творить одну союзну державу, але це не перешкадає комуністам звати Радянську Україну і Радянську Білорусь самостійними радянськими соціалістичними республіками. Для нас згідно з нашими поняттями і згідно з нашим розумінням державності теперішня Радянська Україна при комуністичному режимі користується невеликою територіальною автономією.

Тут не від речі буде подати до відома таку обставину. На основі радянської конституції уряд має у СРСР не тільки виконавчу але й законодавчу владу. Рада Народніх комісарів має там право видавати закони (декрети) крім основних тобто конституції. Инша річ, що Центральний Виконавчий Комітет, а навіть його президія може їх касувати в випадках, коли вони незгідні з конституцією. З того видно, що в комуністичному законодавстві виконавчі функції влади не відмежовані докладно від законодавчих, з окремаж уряд, що повинен бути виключно виконавчим органом, має в своїх руках крім виконавчих також законодавчі функції. Та на тому не кінець, бо на основі того законодавства законодавчих функцій не позбавлені і виконавчі

комітети поодиноких губерній (наприклад у російській радянській республіці, бо на Україні тепер губерній нема). Самозрозуміло, що їхнє законодавство не може суперечити ні основним законам ні загальному законодавству республіки і має воно чисто льокальне значіння. Та практика дотеперішнього державного будівництва і правління комуністів у СРСР доказала, що були численні випадки, де декрети губерніальних Виконавчих Комітетів Рад були цілком суперечними зі загально-республіканським законодавством. Чому ми це пишемо? Пишемо з уваги на схожість, бо Радянська Україна має аналогічні законодагні та автономні під численними оглядами права в СРСР, як — скажім Таська губернія у Російській Соціалістичній Федеративній Республіці. І якби вся істота влади в СРСР заключалася виключно в системі Рад, то таких суперечних законів льокальних рад зі загально-республіканським законодавством булоб безліч. Ця суперечність впливалаб з розбіжності інтересів поодиноких областей з центром і то в першій мірі економічних інтересів. Зі СРСР нині не булоб уже сліду. Та річ у тому, що істотою влади в СРСР є режим диктатури комуністичної партії. Ця партія є цементам, що держить СРСР ціпко в руках. Вона виконує диктатуру і над радами, вона їм накидає свої рішення, а до рад вводить тільки беззастережно собі відданих хоч і безпартійних людей. І це держить цілий СРСР ціпко в купі. Зі сказаного видно, що комуністи витворили дійсно новий тип законодавства і новий тип державності. „Радянський устрій — каже цитований уже А. Маліцький — є наскрізь новою формою державності“. Отже і вони самі здають собі з того докладно справу. Коли зважимо, що перед 1914 р., тобто перед великою війною в Росії не можна було вживати навіть назви Україна, а тільки Малоросія, коли в ні одній школі не можна було не тільки вчити але й розмовляти українською мовою, то мусимо признати, що те, що є тепер на Україні, є великим здобутком. Одначе коли приймемо на увагу, що в 1918 і 1919 р. ми мали власну національну державу, то те, що маємо тепер, є невисатаючим. Правда, ми свою державу втрапили. Не вхдожу в причини цього, бо можливо, що ми до неї не були як слід підготовані, можливо, що ми не вміли її боронити та факт остане фактом, що ми її втрапили. Те, що маємо на Україні тепер, не задовольняє — як сказано — ні наших національних ні державницьких домагань, і власне тому приймаючи його таким, яким воно є, ми не можемо ні на хвилину резигнувати зі своїх найвищих домагань, домагань максимальних. А хоч Радянська Україна не є державою в нашому розумінні, то всеж вона є радянською державою, тобто такою, якою ми її представили. Чи це значить, що ми маємо її зараз же валити тому що

вона радянська? Ні, навпаки, це значить, що коли вона нас не задовольняє, то нам треба працювати над тим, щоби вона стала такою, якої бажаємо, тобто національною, демократичною і незалежною.

Вже сам факт, що на великій території української землі по обох боках Дніпра існує окрема адміністративно-територіальна, наділена деякою політичною і ширшою дещо національно-культурною автономією одиниця під назвою Української Соціалістичної Радянської Республіки, має для нас велике історичне, ще більше міжнародне, а найбільше моральне значіння. Бо хоч не можемо ми погодитися з режимом чужої нам і українському народові комуністичної диктатури, чужої по духу до національності, то не вважаємо вже таким великим злом для українського народу державної системи рад. Якби ті ради вибиралися на основі демократичних засад рівності, загальності, таємності і безпосередності виробів, то Україна скоро сталаб незалежною, національною і демократичною державою. Але так воно не є, бо й над радами є диктатура компартії. Ради приймають там і ухвалюють тільки те, що вже рішили та підготували комуністи в партії.

Але поминувши все те, є тепер у радянській українській державі багато дуже і дуже відрадних та потішаючих для нас націоналістів явищ. До них належить перш за все українізація і всі зв'язані з нею явища громадського і культурного життя. На Україні є тепер вся народня школа українською. Стають українськими і середні та високі школи. В Кїйві є Українська Академія Наук, що розвинула величезну працю над розбудовою української науки і культури. В Кїйві є українська Академія мистецтв. Від двох літ українізується і весь державний апарат. Комуністи, що переводять ту українізацію, мають в тім цілком не національні а інтернаціональні цілі, вони хочуть при допомозі української мови наблизити до українських селянських мас чужий народові державний апарат, а крім того хочуть при допомозі рідної мови дібратися до душі українського народу та викоринити з неї всякі національні почування, заціпити натомість свої анаціональні чи інтернаціональні ідеї про світову революцію, світову диктатуру пролетаріату, світового громадянина. При допомозі української мови хочуть вирвати з душі українського селянина і робітника великий патріотизм, сильне привязання до рідної землі, батьківщини, а заціпити натомість почування, ненаціональні та непатріотичні. Очевидно, що це їм не вдається. Зі зростом українізації росте українська національна свідомість, вона будиться навіть у деяких членів комуністичної партії. А з національною свідомістю буйно цвигте і український національний патріотизм. Скріплює його розвиток власної укра-

їнської науки, письменства, мистецтва та взагалі культури.

Ця українська, природна струя патріотизму дійшла так далеко, що в 1926 році в літературі, наприклад, навіть комуністи-Українці висунули клич зірвати культурні звязки з Москвою та навіязати їх з Європою в ім'я світлого розквіту української літератури і взагалі культури. Навіть вони усвідомили собі, що Москва чужа українському духові, що вона своїми впливами його тільки деправує, а тому необхідно з нею зірвати в ім'я добра молоді української нації та її здорового розвитку. Очевидно, що цього не могли стерпіти комуністи-Москалі, та всі ті, що виконують на Україні волю Москви. Вони осудили ті кличі, а їх творців Українців-комуністів згнали і казали їм все відкликати. Не вільно, на їх думку, зірвати з Москвою, бо з Москви пливе вся „благодать“ для України, бо там є мозок комуністичної диктатури, бо там жив і творив комуністичну диктатуру Ленін. Налякалися бідні серди! І слухно! Бо культурний розрив з Москвою мусівби в своїх наслідках довести скорше чи пізніше і до політичного та господарського зірвання з нею. А цього бояться в Москві як вогню, бож Україна є шпихлірем, кормителькою і Москви і Петербурга (Ленінграду) і численних московських губерній. А крім того Україна має і залізо і вугіль і багато-багато інших бо-

гаптів, без яких булоб важко жити Московщині.

Словом українізація є цінністю для нас, бо вона дає змогу розвиватися та кріпнути українській національній свідомості, вона починається всупереч бажанням комуністів до зросту українського націоналізму. Всі ми українізацією дорожимо і сподіємося від неї дуже багато. При допомозі українізації, при розвитку всіх звязаних з нею нероздільно ділянок українського життя та культури ми будемо доходити до нашого найвищого національного ідеалу і будемо поступенно виповнювати теперішні вузесенькі рямці радянської державности чим раз щиршим і глибшим національним змістом. Тому ніщо дивного, що ми українські націоналісти не можемо сприяти ні комуністичній диктатурі ні теперішній радянській владі на Україні, бо ми віримо в український народ, той великий український народ, що набирає тепер національного гарту, що кристалізує остаточно своє національне обличчя на території Радянської України, бо віримо, що він відіграє ще в історії свою роль та здвигне світлий і великий храм власної соборної національної держави. Наша роль: не занедбуватися, не лишатись позаду, а працювати рівнорядно для одної спільної мети. Нам треба нероздільно і раз на все звязатися з матірним пнем, щоби вкупі тим лекше і тим скоріше наблизитися до цілі.

Львів, в травні 1927.

Торжественний вїзд визволителя України Бог. Хмельницького до Київа.

13 січня 1649 р. вїхав до Київа Богдан Хмельницький. Урочисто зустрів старий Київ гетьмана великого, прославленого великими подіями. На зустріч аж за Золоті Ворота вийшов митрополит, духовенство, міщанство. Спудеї (учні) колегіума братського витали його віршами, як нового Мойсея, що вивів народ з неволі єгипетської.

Перебування Богданове в столиці нашої дуже позначилося на самих подіях, Київ тоді був духовним осередком всієї України, де зібралися найрозумніші і найученіші люди нашої землі, що давно побивалися її долею.

Піднесем свободи стяг!

У Богдана сльози в оці,
Та вогонь в душі, в словах:
Згинем, браття, або в гору
Піднесем свободи стяг!

Згинуть — нам одна дорога,
Чи в кайданах, чи в війні,
Хто ненавидить кайдани —
Тому війни не страшні!

І. Франко.

З народньої мудрости.

1. Згоду запивай, та каміння у руці тримай. 2. Приязнь без каменя а обійсти без огорожі. 3. В кого камінь замість серця, того правда на світі. 4. Серце хвалить, а камінь поважають. 5. Серце переможе розумом, а розум — каменем. 6. Правдою світ перейде, а каменем світ здобудеш. 7. Камінь — найпевніша підстава всякої будови. 8. Не вір, що на камені нічого не росте, а хочби й так, то каменем хліба здобудеш. 9. Мягке в тебе серце, а в ворога камінь — пиши собі амінь. 10. Гостя приймай та добре вважай, чи за пазухою він часом каменя не має.

1884

1884

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1884

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

0,63
(1986)

Р 1 5454

Читайте!

Читайте!

Великий ілюстрований український НАЦІОНАЛЬНИЙ КАЛЕНДАР

на рік 1928

під редакцією: М. СТРУТИНСЬКОГО
(ВИДАННЯ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ“)

Календар присвячений всеціло питанням національної політики.

В КАЛЕНДАРІ ПОМІЩЕНІ М. И. ОТСІ ТВОРИ І СТАТТІ:

ПРОФ. М. ГРУШЕВСКИЙ: про напрямні української політики.
ЯРОСЛАВ ОКУНЕВСЬКИЙ: Вже свитає.

ФАГЕ: Батьківщина.

ДР. ІВАН ГИЖА: По шляху до самостійності і соборності.

І. КЕДРИН: Берестейський мир.

В. ЦЕЛЕВИЧ: Національний принцип і його вплив на творення держав.

ДМИТРО ПАЛІВ: Перший листопад.

М. СТРУТИНСЬКИЙ: Українське Національно-Демократичне Об'єднання як переломовий етап в політичному життю зах. укр. земель.

ОЛ. ЧЕРКАВСЬКИЙ: Українське Національно-Демократичне Об'єднання, його програма і тактика.

ВАСИЛЬ МУДРИЙ: Наше відношення до Рад. України.

Д. ДОНЦОВ: На перехрестних стежках (До літературної кризи на Великій Україні).

О. ДР. Г. КОСТЕЛЬНИК: Церква в українському народі.

М. С-ка: Жіноцтво в суспільному життю.

ДР. В. ЩУРАТ: Не маємо національного гімну.

В. ПАНЕЙКО: Як визволилася Альзасія.

М. СТРУТИНСЬКИЙ: „Ой та зажурились Стрілці Січовії“.

ДР. ДМИТРО ЛЕВИЦЬКИЙ: Перед вибухом (Уривок зі споминів про рік 1918).

ДР. ІВАН НІМЧУК: Патріарх віденських каварників (Ф. Кульчицький).

ДР. І. НІМЧУК: Будуймо тривалі пам'ятники.

ПОСОЛ С. В. ЛЮБАРСЬКИЙ: З історії кріпацтва на Холмщині.
ПРО МИКОЛУ МІХНОВСЬКОГО.

ІНЖ. М. ТВОРИДЛО: Як ми відбудували наше село? Пять літ зорганізованої праці.

ГАЛАКТИОН ЧИЖА: Відгуки дня (7 оповідань).

Г. ЮРИСІЧ: 1. травня 1919 р. в Києві. Думо скорбна моя... Мій рідний краю...

В. ЩУРАТ: Похід на Жовті Води. Ісус.

Жадайте у всіх книгарнях і бюрох денників!

5454